„АЛПИНИСТЛӘР“

Ушагларла дил тапмаг, онларла данышмаг илк бахышда асан вә садә көрүнүр. Әслиндә исә бу чәтин вә мүрәккәб, јазычыдан истеʼдад тәләб едән ишдир.

Тофиг Маһмудун «Кәнчлик» нәшријјаты тәрәфиндән бурахылмыш «Алпинистләр» китабыны охудугча шаирин балача охучуларла нечә сәмими, меһрибан данышдығынын шаһиди олуруг. Онун ушагларла сөһбәтләри марағлыдыр, поетик вә рәнкарәнкдир. Мүәллиф мешәдә шәнлик едән һејванлардан, гушлардан, шәһәрли достуну кәндләринә гонаг апаран Азәрдән, Хәзәрин мејнәли, гызыл гумлу, гајалы, бурут мешәли саһилләриндән, Истисудан, дағ кәндинин балача сакинләринин һәјатындан, иjдә ағачындан, Чејранбатандан һәвәслә данышыр.

Бүтүн бунлардан сөһбәт ачмаг лазымдырмы? Әлбәттә! Гој, кәләчәјимиз олан ушаглар, вәтәнимизи јахшы танысынлар, севсинләр, онун гајғысыны чәксинләр...

Өз көзүмлә көрмүшәм
Дагда ики булаг вар.
Бири буз кими сојуг,
Бири од кими гајнар.

(«Ики булаг»)

Балача охучу бу шеʼрдән сонра јәгин ки, фикирләшәчәк: ахы, нечә ола биләр ки, бир дагда ики булаг олсун, онун да бири гајнар, о бири сојуг... Бу шеʼр балача охучулара фикирләшмәк вәрдиши ашылајыр, онлара дүшүнмәји өјрәдир. Бу дүшүнмәк вәрдиши исә ушагларын бүтүн кәләчәк јахшы вәрдишләринин әсасыны тәшкил едәчәкдир.

Тофиг Маһмуд ушаглара демәк истәдији фикри узатмыр, еләчә бир баша әсас мәтләбә кечир.

Ушаг шеʼринин илк мисрасындан, нечә башламасындан чох шеј асылыдыр. «Ики булағы» кәтүрәк. Шеʼр беләчә башлајыр: «Өз көзүмлә көрмүшәм». Бу мисрада бир ушаг инадкарлығы вар ки, бу да чох тәбиидир. Бәли, ушаг, һаггында данышачағы шеји өз көзү илә көрүб. Бизи дә она көрә инандырмаг истәјир, даһа доғрусу инандырыр. Һәм балача гәһрәман, һәм дә бу гәһрәманы тәсвир едән мүәллиф.

Тофиг Маһмудун лирик гәһрәманларынын өз романтик дүнјалары вар. Шимшәк шеʼри бу бахымдан марағлыдыр:

Шимшәк о дагда јанды,
Шимшәк бу дагда јанды.
Мәнә елә кәлди ки,
Бизим отагда јанды.

Горху инсанлардакы зәиф һиссләрдән биридир. Ушагларын бу һисслә јашамасы, онларын горхаг кими бөјүмәсинә сәбәб олар. Бу мәʼнада «Горхутмасын сәни гар» шеʼри марағлыдыр. Шаир гардан горхуб евдә печин јаныны кәсдирән гызына дејир: «Евдә бојнуну бурма, печ јанында отурма; чағырыр достлар сәни, горхутмасын гар сәни».

Китабда Фүзулинин «Һәдигәтүс-сүәда» әсәриндән алынмыш сүжет әсасында ушаглар үчүн јазылмыш «Јахшылыг вә пахыллыг», еjни заманда «Алпинистләр» адлы поемалар да верилмишдир.

«Јахшылыг вә пахыллыг» поемасында јохсул атадан, намәрд вә пахыл гардашлардан, јохсул атанын намуслу оғлу Јусифдән бәһс олунур. Әсәрдә һадисәләр рәван вә охунаглы бир дилдә нәгл едилир. Мүәллиф, фикрини ушагларын гавраја биләчәкләри шәкилдә ифадә етмәјә чалышыр вә буна наил олур. Буна көрә дә өз-өзлүјүндә бу гәнаәтә кәлирсән ки, балача охучу һөкмән пахыл гардашлара нифрәт едәчәк, зәһмәткеш атаны вә ағыллы Јусифи севәчәк, һәмишә онунла олачагдыр.

«Алпинистләр» дә исә пионерләрин дағлара сәфәри вә бу сәфәр заманы Әкбәрин өз достларындан ајрылыб дағын зирвәсинә һамыдан тез, тәк чыхмаг арзусу вә сонракы пешманчылығы тәсвир едилир. Әсәр ушаглара өјрәдир ки, тәклик, јолдашлардан ајрылмаг чансыхычыдыр, зәрәрлидир. Поема балаларымызы чәсарәтли олмаға коллективә гарышмаға чағырыр.

«Алпинистләр» китабында зәиф шеʼрләрә дә тәсадүф едирик.

Мәсәлән, «Думан», «Тәртәр чајы вә чичәкләр», «Даландар» шеʼрләри бәдии чәһәтдән сонукдур.

Бүтөвлүкдә «Алпинистләр» китабы көстәрир ки, Тофиг Маһмуд ушаг шеʼрләри јазмаға тәсадүфи мејл салмамышдыр. Онун ушаглара дејәјә сөзү вар, хоша кәләчәк бир дилдә онларла данышмағы бачарыр.

Сејран СӘХАВӘТ